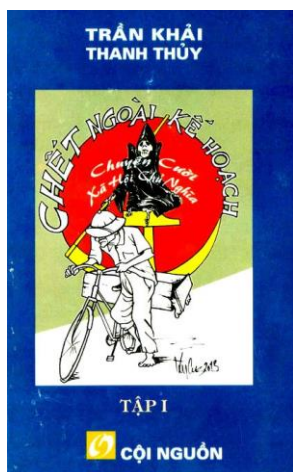

Vài cảm nghĩ nhân đọc “Chết Ngoài Kế Hoạch” của Trần Khải Thanh Thủy

Trần Khải Thanh Thủy là một người sinh ra tại miền Bắc Việt Nam và lớn lên khi đã tàn chiến cuộc. Tuy được đào tạo từ chính trong lòng chế độ nhưng Thanh Thủy lại bị nhà cầm quyền cộng sản bắt giam vì những điều bà viết. Nhờ sự can thiệp của quốc tế và người Việt hải ngoại, Trần Khải Thanh Thủy và gia đình đã được tị nạn chính trị và định cư tại Hoa Kỳ. Tại đây, Thanh Thủy đã xuất bản tác phẩm “Chết Ngoài Kế Hoạch”. Bộ truyện hai tập này gồm những tiểu phẩm hài chọn lọc nhất của tác giả trong suốt gần 30 năm cầm bút.

“Chết Ngoài Kế Hoạch” Tập I với 58 truyện và Tập II với 48 truyện. Theo chính tác giả, bộ truyện ấy là “*một bông hoa đời bật ra từ bãi rác xã hội chủ nghĩa*”, còn người viết thì “*nếu không “may mắn” được sinh ra và lớn lên trong lòng xã hội chủ nghĩa thì chắc chắn không thể viết nổi bởi trí tưởng tượng dù có phong phú đến mấy đi chăng nữa cũng*

không thể tưởng tượng ra những chi tiết sống động, kịch tính, bi hài, lộn ầu một cách không thể ngờ đến như vậy.”

Để đánh giá chính xác giá trị của bộ sách hai tập “Chết Ngoài Kế Hoạch” nói riêng và ngòi bút Trần Khải Thanh Thủy nói chung, cần đặt cả hai vào hoàn cảnh thực tế cái xã hội tác giả đã từng sống, một nơi mà mọi thứ đều bị phải định hướng, từ con cá lá rau – nói theo nhà thơ Nguyễn Chí Thiện, tới khoa học kỹ thuật, tới văn hóa nghệ thuật, mà trong đó có một nhánh không thể bỏ qua, đó là văn chương khôi hài và châm biếm.

Sẽ rất sai lầm nếu tưởng rằng người cộng sản không biết đến cái cười, hay đúng hơn, giá trị của cái cười. Ngược lại, người cộng sản quá biết về tầm mức quan trọng của cái sự cười. Trong loạt bài “*Chúng Ta Qua Cách Viết*” đăng trên tuần báo năm 1969, nhà văn Võ Phiến đã nhận định như sau: “*Cộng Sản lúc nào cũng lăm lăm đấu tranh, mà tiếng cười là một khí giới. Khí giới làm một cảm dỗ khó cầm lòng đối với người Cộng Sản. Cho nên không hề có chuyện Cộng Sản chê trào phúng*”.

Cộng sản Bắc Việt từng tổ chức cả một đội ngũ trào phúng dưới sự điều động của Tú Mỡ (nhà thơ hài nổi tiếng nước Nam). Nhóm này tuy được mấy người có triển vọng nhưng chưa có ai thành công. Nguyên do là vì họ phải viết “đúng”. Theo Võ Phiến: “*Châm chọc, chế giễu, là chống đối, là phản kháng. Tinh thần trào phúng nghịch hẳn với tinh thần kỷ luật, với sự vâng lời. Trào phúng một cách ngoan ngoãn là thứ trào phúng quái gở. Ra lệnh cho một lớp người ngoan ngoãn phải trào phúng là đẩy họ vào một tình thế khôn khổ. Tất cả thiện chí của họ bất quá chỉ mong mùa may được thường xuyên, đều đặn. Thế là quý rồi.*” (*)

Đó là những năm tháng chiến tranh “Chống Mỹ”. Sau chiến tranh, tới thời “Mở Cửa”, người ta được phép cười thoải mái hơn một chút, nhưng vẫn phải “viết đúng”. Các tác phẩm của Trần Khải Thanh Thủy phần nào đi cùng chiều với định hướng này vì đa số là những bài thơ, truyện ngắn của bà vào lúc ấy là cái khôi hài nhẹ nhàng, cùng lắm chỉ cười cợt chê trách những thói hư tật xấu của người dân. Trần Khải Thanh Thủy bắt đầu nổi tiếng với những tập thơ, tập truyện như “*Vợ Chồng Như Thớt Với Dao*” năm 2000, “*Băm Sáu Cái Nõn Nường – Lạm Bàn Thơ Hồ Xuân Hương*” năm 2002, “*Song Hi Lâm Môn*” năm 2005, và hơn 15 tác phẩm khác.

Đùng một cái Trần Khải Thanh Thủy đi... chệch hướng, không thềm “viết đúng” nữa. Ngày 2 tháng 9 năm 2006, công an đã xông vào khám xét nhà Thanh Thủy và tịch thu hàng chục căn bản

thảo. Điều này không quá khó hiểu vì ngay từ năm 1999, vốn là một cô giáo tại tỉnh Hà Tây, Thanh Thủy đã bị buộc phải thôi việc. Chắc hẳn vì cô giáo đã không chịu “dạy đúng” theo giáo trình “xã nghĩa”. Cái mầm phản kháng đã lớn mạnh thành cái cây chống đối rồi.

Nhưng mãi đến khi ra được nước ngoài, đến được bến bờ tự do, Thanh Thủy mới cho biết rằng đã âm thầm “viết sai”, “viết ngoài kế hoạch” từ dạo 25 tuổi. Thanh Thủy tâm sự: *“Khi cho ra đời những chuyện này từ 1985, trước ngày cộng sản “đổi mới”, cũng như bao nhiêu tác phẩm nghệ thuật trong nước, tôi không hề đoán định được số phận của nó, chỉ biết viết để mà viết, cho ngòi nổi lòng tâm trạng mình, và thỉnh thoảng lúc hứng lên lại truyền tay cho vài ông bạn tách tách sẽ nào đó vốn sạt nghiệp vì cách mạng, cảm hận cách mạng đến tận xương tận tủy.”*

Như thế, hơn 20 năm, ngòi bút Trần Khải Thanh Thủy đã có sự chuyển biến đáng kể, từ cái khôi hài dí dỏm trở thành khôi hài châm biếm, từ lối viết-và-lách trở thành viết thẳng thừng, viết huỵch toẹt, dùng cái cười để phê bày cái thói nát của chế độ.

Võ Phiến từng nhận định : *“Trong xã hội Cộng Sản không nên có tiếng bông lơn. Chỉ những chế độ đến hồi tan rã mới bày ra những điều lố bịch đáng chế diễu; Chế độ Cộng Sản đang tiến lên, đang nhảy vọt, sao dám cười nó? Nếu lắng tai nghe có tiếng rúc rích đâu đó, phải lập tức tìm tóm cho được phần tử phản động, phải vặn hỏi: Vì sao cười dưới chế độ Cộng Sản, bộ tướng nó không còn là tương lai của nhân loại, nó sắp biến thành quá khứ hay sao chứ?”*

Trần Khải Thanh Thủy là một trong những người hiêm hoi đã dám “cười nó”!

Vẫn theo Võ Phiến: *“Tóm lại, đề tài châm biếm của Cộng Sản một phần nửa hướng vào Mỹ, một nửa hướng vào các thành phần “nhược tiểu” trong xã hội. Nửa hướng ra ngoài, nửa hướng vào trong. Bên ngoài, nhân vật điển hình là một anh Mỹ miêng ngậm xì gà, tay ôm bom nguyên tử, tay nữa xách túi bạc. Bên trong, nhân vật là các cán bộ ở cửa hàng mậu dịch quốc doanh, các đồng chí tài xế, các nam nữ đồng chí công nhân trong xí nghiệp với những thói tật: Đi trễ về sớm, dĩ công vi tư, lãng phí, v.v...các nam nữ xã viên nhón nhác, ích kỷ, lánh nặng tìm nhẹ, v.v...các đồng chí cán bộ nông trường, có khi chủ tịch hợp tác xã, v.v... Phạm đã làm đến cấp tỉnh dưới chế độ Cộng Sản thì không thể làm nhân vật hài hước được nữa. Nếu nhân dân có điều không thông cảm với họ, nhân dân được phép trình bày thối nát một cách lễ độ, nghiêm chỉnh.”*

Cho tới bây giờ, cái định hướng trên cho các truyện khôi hài “lề phải” vẫn không hề thay đổi .

Trần Khải Thanh Thủy đã bút phá quá cái “ngưỡng” quy định trong viết văn. Tiến đến hoàn toàn “chệch hướng” - thậm chí “ngược hướng”, khi công khai lên tiếng bênh vực những người dân oan. Vì thế triệt hạ Trần Khải Thanh Thủy là điều không còn gì để bàn cãi.

Võ Phiến cũng đã nói: *“Thời xưa, thời của văn học truyền khẩu, thì kẻ châm chọc bằng ca dao, bằng truyện tiếu lâm, có thể lẩn trốn trong tập thể vô danh. Nhưng về sau, khi mỗi văn phẩm đều mang danh tác giả mình bạch, thì tiếng cười châm biếm chỉ phát ra mạnh dạn trong một xã hội tự do.”*

Hy vọng ngòi bút khôi hài, châm biếm của Trần Khải Thanh Thủy từ đây sẽ mạnh dạn hơn, sắc nhọn hơn trong bầu không khí của một đất nước Tự Do .

Trịnh Bình An - Tháng 9 / 2014

(*) Ghi chú:

Loạt bài “*Chúng Ta Qua Cách Viết*” của nhà văn Võ Phiến sau này được in lại trong tập “*Tiểu Luận*” do nhà xuất bản Văn Nghệ phát hành năm 1988 tại California. Phần “*Cái Cười Hồng*” được Trịnh Bình An gỡ lại và chia thành hai bài với tựa đề “*Cái Cười Trong Xã Hội Chủ Nghĩa (I) & (II)*” có thể tìm thấy trên trang mạng Việt Thức www.vietthuc.org , hay, Diễn Đàn Thư Viện Việt Nam Toàn Cầu www.tvvn.org

Tiểu sử Trần Khải Thanh Thủy

Sinh năm 1960 tại Hà Nội. Tốt nghiệp Đại học Sư phạm I Hà Nội. Năm 1989 bắt đầu in sách. Năm 1994, bị treo bút 6 tháng vì viết bài bênh vực các bà mẹ “Việt Nam Anh Hùng” bị chế độ cộng sản lãng quên trong khốn quẫn. Tháng 9/2006 bị công an khám nhà, tịch thu tài liệu trong đó có hàng ngàn hồ sơ dân oan. Ngày 21/4/2007 bị bắt lần đầu, nhưng nhờ dư luận hải ngoại nên được thả sau 9 tháng 10 ngày bị giam. Tháng 10/2009 bị công an đàn dưng vụ để bắt và bị kết án ba năm rưỡi tù về tội “cố ý đánh người gây thương tích”. Bị giam tại Hòa Lò, Thanh Hóa. Nhờ dư luận quốc tế và cộng đồng người Việt hải ngoại can thiệp, được thả ra sau 21 tháng. Ngày 23/6/2011 từ trại tù sang định cư tại Hoa Kỳ. Trần Khải Thanh Thủy đã được tổ chức Human Rights Watch tặng Giải Hellmann/Hammett tháng 2 năm 2007.

Tác phẩm đã xuất bản:

Đã có trên 20 tác phẩm xuất bản trong và ngoài nước với nhiều thể loại phóng sự, truyện hài, thơ, ký sự . Một số tác phẩm tiêu biểu: “*Thơ Đố*” (1989), “*1001 Chuyện Lừa Đối*” (1998), “*Vợ Chồng Như Thớt Với Dao*” (2000), “*Băm Sáu Cái Nõn Nường*” (2003), “*Khát Sống*” (2004), v.v.

Cuốn sách “*Song Hi Lâm Môn*” (2004) là tập truyện vui nhưng đã bị lệnh tịch thu. Ba cuốn sách “*Viết Từ Hang Đá, Nhỏ Lệ Cùng Dân*”, “*Hồ Chí Minh Nhân Vật Trăm Tên, Nghìn Mặt*” và “*Nghĩ Cùng Thế Sự*” đã được phát hành tại hải ngoại trong khi tác giả còn bị giam trong tù.

Chết Ngoài Kế Hoạch (Tập I và Tập II)

Nxb Cội Nguồn - 380 trang- giá 20.0 USD mỗi tập

Liên lạc: P.O. Box 3648 San Jose, CA 95156-3648

Tel: (408) 729 - 8352 ; Email: tchinguon@yahoo.com

Trần Khải Thanh Thủy - 8021 Betty Lou Drive, Sacramento, CA 95828

Tel: (916) 248 - 3414 ; Email: honvongphu25@gmail.com

